

Raitamyssy riehuu Tukholmassa

Ville Hänninen

Joakim Pirisen hovinarri Sokeri-Sakari ei tunne mitään estoja. Ei mitään.

Monet omana aikanaan jumaloidut tekijät ovat päiväperhoja, kauniita mutta lyhytikäisiä. Kun Joakim Pirinen alkoi tehdä sarjakuvia 1980-luvun alussa, Sarjainfo oli ligne clairen lumoissa. Selkeällä viivalla loisteliaita design-sarjakuvia tekeneet Serge Clerc, Yves Chaland ja Joost Swarte olivat tulevaisuuden nimiä. Sitten tulevaisuus katosi jonnekin, niin kuin taidejournalismissa aina. On tavattoman vaikeata nähdä, mikä todella kestää aikaa. Klassikkous syntyy vasta vuosikymmenten saatossa, useiden eri sukupolvien keksittyä pyörän uudelleen. Eikä niin typerää muotiaaltoa tulekaan, että Winsor McCayn, George Herrimanin ja Jacques Tardin kaltaiset piirtäjät menettäisivät merkityksensä ja lukuarvonsa.

Ruotsalaisessa sarjakuvassa on kaksi piirtäjää, joiden sarjakuvat ovat kestäneet tähän päivään asti – Oskar Andersson

(alias OA) ja Joakim Pirinen. Suomessa huonosti – ja aivan syyttä! – tunnettu Andersson (1877–1906) teki viime vuosisadan alkupuolella tukun klassikko-sarjakuvia, joiden kajahtanut huumori ja visionäärinen kuvakerronta ovat vieläkin tutkailemisen arvoisia. Parhaiten hänet tunnetaan sarjakuvista Mannen som gör vad som faller honom in ("Mies joka tekee mitä mieleen juolahtaa") ja Urhunden ("Kantakoiria").

Pirinen (s. 1961) on Anderssonin äpärälapsi suoraan alenevassa polvessa. Hänelle ns. todellisuus on vain pintatasoa, jonka ohi jokaisen todellisen taiteilijan on päästävä. Usein todella purella fiktio vaatii ylilyönötejä, fantastisia elementtejä ja suoranaisia hallusinaatioita. Onko parempaa neuvostojärjestelmän kritiikkiä tehtykään kuin Mihail Bulgakovin Saatana saapuu Moskovaan? Olisivatko Philip K. Dickin ontologisia peruskysymyksiä pohtivat scifi-kirjat samoja ilman miehen taipumusta kiehtovaan uskonnollisyyteen hourailuun?

Suuren kurpitsan syksyllä uusintapainoksena julkaisema Sokeri-Sakari on villi, suorastaan unenomainen teos, joka etenee nyrjähtäneestä kohtauksesta toiseen harsonohuen logiikan turvin. Alati vaikeuksiin joutuva raitamyssy on velkaa, koska hän varasti kaupasta muovailuvahaa. Yrittäessään hankkia puuttuvat rahat hän joutuu taas vaikeuksiin. Ja taas ja taas ja taas ja taas...

Hovinarri esittelee ihomatoja

Sokeri-Sakari (Suuren Kurpitsan käännöksissä alun perin Donitsi-Osmo) on monessa mielessä klassinen hovinarri. Hän tekee sen, mitä muut eivät julkea. Hän sanoo, mitä muut vain ajattelevat, eikä tunne minkäänlaisia estoja. Sakari

© Joakim Pirinen

on poliittisesti epäkorrekti röyhkimys, jolle vain liikaa on tarpeeksi.

Hän ei tunne mitään häpyä esitellessään treffiseuralaiselleen ihomatojaan ja pirstoossaan trendirivintolan säpäleiksi. Sakari pakotetaan Ruotsin armeijaan, mutta hänet päästetään sieltä armeliaasti pois tunnin meukkaamisen jälkeen: "Yhdessä me vallataan Suomi takaisin, kenraali! Mä johdan lahtarijääkäreitä! Stalingradia kohti! Eläköön kuningatar ja isänvesi! Pistikääs tänne hermokaasu ja kranaatinheitin ja pyssyt ja puntarit!"

Pirisen sarjakuvien (Sokeri-Sakarin ohella mm. Myrsky hiekkalaatikossa ja Meitä kustaat silmäin) päähenkilönä voi pikku nallekarluja ja Sokeri-Sakarin

© Joakim Pirinen

Suuren Kurpitsan uusintapainoksessa on toistakymmentä sivua kuvituksia ja sarjakuvia, jotka eivät sisällyneet alkuperäiseen albumiin.

ohella pitää Tukholman kaupunkia. Hän kuvaa kaupungin eri nurkkia kiehtovalla tavalla. Rakennukset ja miljööt tuntuvat elävän tapahtumien mukana, mukautuen villin surrealistiseen menoon. Pirinen käyttää eri ympäristöjä pistellääseen (mutta ei sapekkeaseen) yhteiskuntakritiikkiin, joka osuu suoraan ruotsalaisen kansankodin hermoon. On hyvin helppoa ymmärtää, miksi albumista tuli jättimenestys Ruotsissa – ja kulttisuosikki myös Suomessa.

Sokeri-Sakari etenee kaupunginosasta ja rakennuksesta toiseen, paljastaen piileviä luokkaristiriitoja ja tiukkoja sosiaalisia normeja, jotka ovat olemassa, vaikka niistä ei puhuta. Piriselle luonteenomaista on myös kuvata ihmisten pölorasistisuutta ja syvälle kätkeytyä ennakkoluuloja, joita ei vain ole sopivaa ilmaista ääneen. Monien klassisten satiirikkojen tapaan hän pilkkaa tekopyhyyttä, ulkokultaisuutta ja pikkusieluisuutta.

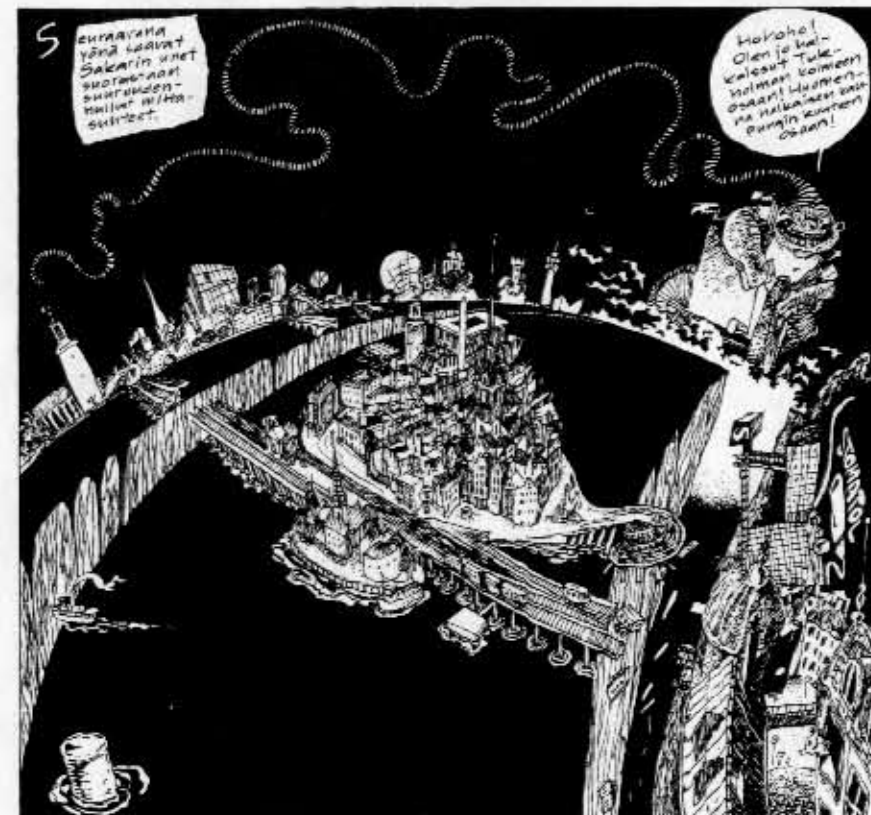
Uusia kuvia ja kansikuvia

Usein hyvä sarjakuvapiirtäjä käyttää tussiaan tai sivellintään siten, että vastaava ei olisi mahdollista missään muussa ilmaisumuodossa. Pirisen muodolliset kokeilut, kummalliset pikku yksityiskohtat ja ruutuja hallitseva ällistyttävän tiheä musta viivoitus luovat täysin omanlaisensa maailman, jota on vaikeata edes kuvitella minään muuna kuin sarjakuvana. Pirisen piirroksissa näkyy vaikutteita Oskar Anderssonin ohella mm. pop-taiteilija Öyvind Fahlströmiltä ja George Herrimanilta, mutta silti häntä ei voisi ikimailmassa sekoittaa yhteenkään heistä.

Jalava julkaisi Sokeri-Sakarin alun perin A4-koossa. Suuren Kurpitsan uusintapainos on B5-kokoinen. Joillekin sarjakuville tuo koko sopii, ei kuitenkaan Piriselle. Hänen tarkat, täynnä pientä piperystä, hienosyistä viivaa ja pikku yksityiskohtia olevat piirroksensa kärsivät pienemmästä koosta. Sen sijaan albumin painojälki on ensimmäistä painosta parempaa. Myös Jukka Heiskanen on hionut jo alun pitäen herkullisesta käännöksestään entistäkin tehokkaamman. Ilahduttavan lisän laajennettuun Sokeri-Sakarisiin tuovat lyhyet sarjakuvat, kuvitukset ja kansikuvat, joita alkuperäisestä albumista ei löydy.

Joakim Pirinen: Sokeri-Sakari
Käännös Jukka Heiskanen, tekstaas
Ilkka U: Pesimaa (Jalavan käännöksessä
Jussi Karjalainen)
JALAVA 1987; SUURI KURPITSA
2003

Joakim Pirinen: Socker-Conny
TAGO FÖRLAGET 1985

© Joakim Pirinen

Tukholman pikkuporvarillisen unelias kaupunki on Sokeri-Sakarissa tärkeässä roolissa.